

KELETI FÜZETEK

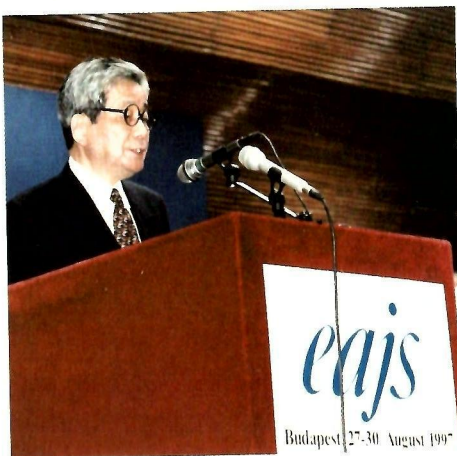

Oe Kenzaburo

B u d a p e s t e n

KÜLKERESKEDELMI FŐISKOLA

Oe Kenzaburo

1935-ben született Shikoku szigetén
egy kis faluban.

A Tokyo Egyetemen francia szakot végzett.

Fiatalon, 1958-ban kapta meg az
Akutagawa díjat
egy novellájáért (Shiiku).

Írásait a világ számos nyelvére
lefordították.

Az irodalmi Nobel-díjat
1994-ben nyerte el.

Oe Kenzaburo 1997-ben először járt
Magyarországon
az Európai Japanológusok Szövetsége
8. Konferenciája díszelőadójaként.

K E L E T I F Ü Z E T E K

Oe Kenzaburo

B u d a p e s t e n

SOROZATSZERKESZTŐ:
HIDASI JUDIT

KELETI KOMMUNIKÁCIÓS ÉS TOVÁBBKÉPZŐ INTÉZET
(KÜLKERESKEDELMI FŐISKOLA)
1997

Oe Kenzaburo Budapesten

Az 1997-es, sorrendben nyolcadik EAJS-konferencia központi témája a Japánnal kapcsolatos, világszerte megerősödött kutatás áttekintése lesz. A tanácskozáson csaknem félszáz ország körülbelül 400 tudósa képviselteti magát. A konferencia tiszteletére megjelent magyarul Oe Kenzaburo egyik legismertebb, *Futball-lázadás* című regénye, *Vihar Judit* fordításában. A szerző a magyar kiadást csütörtök délután két órától a Külkereskedelmi Főiskola (ide tartozik a tanácskozás házigazdája, a Keleti Kommunikációs és Továbbképző Intézet) mátyásföldi épületében (XVI., Diósy Lajos u. 22–24. I. em.) dedikálja.

Szegő Gábor

Az irodalmi Nobel-díjat 1994-ben elnyert világhírű japán író, *Oe Kenzaburo* lesz az egyik díszvendég – illetve a plenáris ülés főelőadója – az Európai Japanológusok Szövetsége (EAJS) konferenciáján, amelynek az idén Budapest ad otthont. Az augusztus 27. és 30. között megrendezendő tanácskozássorozatra először kerül sor egy kelet-európai országban, amióta a neves tudományos szervezet csaknem két és fél évtizeddel ezelőtt Oxfordban megalakult.

A borítón:

Kanó Eitoku (1543–1590): Ciprusok

© Keleti Kommunikációs és Továbbképző Intézet

ISSN 1219-8676

Nepszabadság, 1997. augusztus 26.

Óe Kenzaburó Nobel-díjas író a díszvendég Japanológusok kongresszusa Budapesten

A Nobel-díjas Óe Kenzaburó a díszvendége és főelőadója a Budapesten ma kezdődő négynapos világkongresszusnak, amelyet az *Európai Japanológusok Szövetsége* (Eajs) először rendez meg kelet-közép-európai országban. A magyarul is megjelent *Futball-lázadás* című regény világhírű szerzője arról szól majd vitaindítójában, hogyan látja egy regényíró a japanológia alakulását és jövőjét.

A négynapos tanácskozásnak a *Külkereskedelmi Főiskola* mátyásfüldői épülete ad otthont, hazai szervezője a főiskolán belül működő *Keleti Kommunikációs és Továbbképző Intézet*. A japanológiai konferencia, amely eredetileg a japán tanulmányokat folytató európai szakemberek háromévente megrendezett találkozója volt, mára világméretűvé szélesedett. Fővárosunkba negyven országból ötszáz tudós érkezett, közülük száznegyvenen Japánból, a többiek a világ legkülönbözőbb részeiből. A mai nyitó napon csak plenáris előadások hangzanak el, a következő három napon a résztvevők – a legkülönbözőbb tudományterületek képviselői és művészek – nyolc szekcióban tanácskoznak. Minden szekcióban huszonöt-harminc előadás hangzik el.

Hidasi Judittól, a Keleti Kommunikációs és Továbbképző Intézet vezetőjétől megtudtuk: a vita arról zajlik majd, hogy milyen feladatok elé állítja a japán tanulmányok művelőit az a jelenség, hogy az e területen egy időben tapasztalható rendkívül gyors fejlődés manapság megtorpant. Hidasi Judit úgy látja, hogy a jövőben *egészséges minőségi átrendeződésre* van kilátás a japanológiában részben a technikai, részben a módszertani fejlődésnek köszönhetően. Például annak, hogy ma már vannak japán nyelvű szövegszerkesztők, intenzívebbé vált a kutatók közötti kapcsolattartás – ez azonban már nemcsak a technikai fejlődés eredménye, hanem azért is következtethetett be, mert a japán kormány tudatos kultúrpolitikával sokat tett azért, hogy a legkülönbözőbb területeken továbbképzéseket szervezzenek. Ezek befejeztével világszerte halozatok alakultak ki a kutatók között.

Óe Kenzaburó augusztus 28-án, délután két órakor a Külkereskedelmi Főiskola tanácstermében (Budapest XVI., Diós Lajos u. 22-24.) dedikálja *Futball-lázadás* című regényét.

(f. m.)

窓

論説委員室から

日本研究の国際学会が、二十七日にブダペストで始まる。「欧州日本研究学会」の主催だが、実際には欧州の枠を超えて、四十二万回から、約五百人の研究者が参加する。人のつながりとは本来、個人的なものだ。欧州の研究者が日本に留学して、世界の他の地域からきた留学生と知り合う。かつての同級生らがインターネットなどで学会の開催を知り、参加したいといってくる。

西欧を中心に、一九七三年から三年ごとに国際会議を開いてきた。東側にいた国の主催は、ハンガリーが初めてだ。開会式が開かれるホールは、旧共産党が全国会議などに使っていたものである。都市・環境、経済・社会、政治など、八分科会の会場となるのは、移転して間もない外国貿易大学だ。そこには以前、駐留ソ連軍の司令部があった。この国のゲンツ大統領は五六年のハンガリー動乱のあと、六年を獄中で過ごした。反体制の知識人として、英米文学の翻訳などで抑圧の時代を耐えた。森陽外の『雁』や川端康成の『みづろみ』も英訳本からハンガリー語に翻訳した。「日本語学からしばしば慰めを得た」そ

うだ。そういう文人大統領が開会式で歓迎の辞を述べる。日本からも約百五十人が参加する。作家の大江健三郎氏の講演も予定されている。今回は「日本研究の現状と将来」が中心テーマになる。日本の政治は変わるか。異文化にどう対応し、世界に自らをどう位置づけるか。研究の将来を考えると、日本の未来像を思い描くこともある。「経済を背景にした一時のブームは去ったが、各国での日本研究は深みを増している」と、世話役であるユナイテッド・ヒダシ外資大教授はいう。ブダペストの鏡に日本がどう映るか、見てみたい。(見)

日本研究の未来

Foto: Clódi Balázs

Oe Kenzaburo Budapesten Nálunk tartotta aktuális konferenciáját az Európai Japanológusok Szövetsége, s ebből az alkalmából Budapesten jött Oe Kenzaburo, az 1994-es irodalmi Nobel-díj nyertese. Képeink a konferenciának helyet adó Külkereskedelmi Főiskolán készült, ahol az író első magyar nyelvű könyvét is dedikálta: a *Futball-lázadást* Vihar Judit fordította.

Magyar Narancs, 1997. szeptember 4.

A szigetből semmi sem lett

Oe Kenzaburo a technológia kulturális ellenpontjáról és a Nobel-díj felelősségéről

A Nobel-díj átadása után egy amerikai lap tudósítója azt kérdezte tőlem: *Oe úr, milyen autója van? Meghokkent, amikor közltem semmilyen. En nem vagyok Hondára, Suzukira vagy Sony hívtoronyra. Imi szeretek – a 63 éves Oe Kenzaburo, az 1994-es irodalmi Nobel-díj kitüntetettje abból az alkalmából nyilatkozott lapunknak, hogy fő előadóként részt vett a budapesten zajló Európai Japanológusok Szövetsége (EJJS) 8. kongresszusának megnyitóján. Az EJJS 24 éves fennállása során most először rendezte meg háromévente esedékes kongresszusát kelet-európai országban.*

– A japán irodalom híre messze elmarad a japán technológia világsikeré mögött. Hogyan éli meg ezt Nobel-díjas íróként?

– Százötven évvel ezelőtt zajlott le Japánban a Meidzsi-restauráció. A hagyományok folytatása helyett létrejött egy új kultúra, amely európai mo-

dellekből táplálkozott. Attól az időszaktól kezdve a japán gondolkodásmódot az határozta meg, mit vehet át Európától és az Egyesült Államoktól a tudományban és a gazdaságban. Keynes és Marxot tanulmányoztuk (*A szigetből... folytatás a 10. oldalon*)

Népszabadság, 1997. augusztus 29.

A szigetből semmi sem lett

Oe Kenzaburo a technológiai fejlődés kulturális ellenpontjáról

► FOLYTATÁS AZ 1. OLDALRÓL

A modern korban a nyugati szemlélet hatotta át a japán gondolkodásmódot. Mára a helyzet annyiban változott, hogy megteremtettük saját technológiánkat. Gazdasági esodát hajtottunk végre, megapoliszokat hoztunk létre. Ennek az volt az ára, hogy eltávolodtunk hagyományos kulturális gyökereinktől, a valódi japán gondolkodásmódtól. A legfontosabb most ezek felkutatása, az autentikus japán kultúra megteremtése a technológiai robbanás körülményei között. Meg kell találnunk önmagunkat. Ez a japán irodalom dolga. Az enyém is. A nyugati típusú technológiai fejlődéssel szemben létre kell hoznunk a kulturális ellenpontot.

A teljességről beszélni

– Mit jelent az ön számára, hogy immár több mint negyven éve kutat és 24 intézet a tagja Európában a japanológusok társaságának?

– Nem álalom magam. A japán kultúra iránti érdeklődést elsősorban technológiai sikereim kelti. De ez nem baj. Azok közül ugyanis, akik emiatt eljönnek Japánba, találkoznak a japán mindennapokkal. Némely autókban magukban és tevékenyen mennek bennünket, hanem értelmünk, etekünk kezdik életmódunkat, gondolkodásunkat. A kongresszus résztvevőit már valóban a japán kultúra egésze érdekli. Azért jöttem, hogy e teljességet beszéljek.

– Három évvel ezelőtt egy interjúban úgy nyilatkozott, befejezte az Ego öltöztető nevű harmadik kötetét, aztán felhagy az írással.

– Hátvanadik évem fele közeledve úgy gondoltam, a lányom és másodszülött fiam már önálló életet kezdett. Harman maradtunk a feleségemmel és szellemi fogvatekos fiammal. Arra gondoltam, eladjuk tokioi házunkat és visszavonulunk szülőfalumban, egy taouli kis szigetre. Az egyszerű vidéki emberek természetközeli életet fogjuk élni. Azt terveztem, hogy vegre átadhatom magam örök szellemnek, a filozofának. Spinoza tanulmányozásának. Augustusban nyilatkoztam és októberben elnyertem a Nobel-díjat. A szigetből, a visszavonulásból, Spinozából semmi sem lett. A díj olyan felelősséget ró rám, hazám irodalmával művészetével szemben, ami elöl nem futamodhatok meg. Ahogyvan Abe Kobo és a Nobel-díjas Kababata Jaszunari sem tette meg. El akarom mondani a világnak a japán erős, tehetséges nemzete, de sok hibát követett el a modernizáció során. Be akarom mutatni, a mítoszokon túl milyenek vagyunk valójában. Milyen a japán lélek, melyek mozgatórugói. Hogyan kapcsolódik a természethez, szülőföldéhez és hogyan gondolkodik az élet dolgairól.

– Mi igazítja mostanában írói fantáziáját?

– A vallási fundamentalizmus erősödése és terjedése. A Legfőbb Igazság (OMO) szektá hálborzongató valósága. A legmelyebben az rázott meg, hogy ez a csoport a tarsi adatai mma l, vagyis tulajdonképpen a világ többi részével szemben rendkívül ellenséges és erőszakos hajlamú. A raadásul ezt tettekre is váltotta. Arra keresem a választ, vajon miért e szektákban találja meg a japán ifjúság a jövőképet, a reményt. Nemi vagyok keresztény, nem tartozom egyetlen vallás követőjéhez sem, de utána ókarak járnak, mert van szükség az új japán generációnak valami „Nem futamodhatok meg Nobel-díjjal járó felelősség elöl”-ra.

– Egy heltsűt úgy nyilatkozott az író dolga, hogy kimondja a király meztelen.

– Manapság a meztelen király magja Japán. Ez vonatkozik az erkölcsekre, a politikára, sőt meg a gazdaságra is. De főleg a kultúrára. Abban a hitben ringatjuk magunkat, hogy anvagi biztonságban élünk, stabilitást, gazdaságot teremtünk. De ha szemügyre vesszük tagabb környezetünket, Azsáút, akkor gyorsan kiderül mindez onamitas. Nincs valódi jövőképekünk, programunk. Vakon haladunk előre. Ebből a szempontból rendkívül seborfotelek vagyunk. Ugyanaz vonatkozik a viharos gazdasági fejlődést átlo többi ázsiai országra, Kococara vagy Kimara is. A másik lapjalmas, hosszabb távon veszélyeket rejtő gond, hogy mind a mai napig nem jött létre az valódi megközelés Japán és az ázsiai szomszédok között.

Gyermekeink jövője a té

– A világhíró annét tronak, Günter Grassnak címzett nyílt leveleiben úgy fogalmazott olyan korban, amikor a technológia vaktában hoz be lobban új találmányokat mindennapi életünkbe, hanyzik belőlünk az ére, hogy minden esetben megjeljen, jó vagy rossz-e az az emberiség léte szempontjából. Ön szerint mi lehet az erkölcsi támpont?

– Szeretnék Spinozara hivatkozni, aki azt mondta, a jó és a rossz korti különbséget az dönti el, hogy bizonyos eslekedetek segítik vagy gátolják az embe-

Nem futamodhatok meg Nobel-díjjal járó felelősség elöl

rek együttesét. Mai lepeknek hogyan hatnak majd gyermekeink életére, jövőjére. Számomra ez a küldetés.

Megoldani a globális problémákat

– Ön szerint mi az emberiség előtt álló legnagyobb kihívása a harmadik évezred küszöbén?

– Meg kell találnunk a közös, kölcsönösen elfogadható értéket és küldetéseket a globális problémák megoldására. Egy látom, egyelőre mindenki saját magával van elfoglalva. Veszélyes dolog, ha a nemzetek közönsége képtelen közösen tervezni a Föld jövőjét.

– Hogyan befolyásolta iron szemléletét szellemi fogvatekos gyermekeinek sora?

– Hikari fiam júniusban tolltette be a 35. életévét, de úgy gondolkodik, mint egy öt éves gyerek. Tumorral született, koponyájából a dígnantot egészmokorában távolították el, de szellemileg fogvatekos maradt. Hamar kiderült, ellentét, hogy ottágon felül muzikális. Kégytemekint megbabonázva hallgatta a madarak éneket. Nyolc éves korában zongorázni kezdett, tizenhárom évesen már komponált. Azóta számára a zene az önkifejezés eszköze, ottantudja, hogy időközben Aranylemez-díjas zeneszerző lett. Születésük egy barátom azt mondta, érte kell élned. Akkor ezt nagyon hiszem tudtam elfogadni. Ma már tudom igazam volt.

Nagy Csaba

Népszabadság, 1997. augusztus 29.

Az ember, aki kimondja az igazságot

Őe Kenzaburo Nobel-díjas író Budapesten

„Ha egy ember, aki kimondja az igazságot, tovább tud élni annélkül, hogy bárki megölte volna, on gyilkosságot követett volna el, vagy akár visszavetíté, szerencsétlen lény vált volna belőle, az általa kimondott igazság, ahogy én értelmezem, miá mesze van a tükörről, fellángoló, kibőbbitő igazságtól. Akkor mi lesz az irókkal? Az irókat megírják regényekben a hívők kimondják az igazságot, és utána tovább élnek. – Az irók? (...) A legtöbb, amint tudok, lehet egy regényben, az az, hogy egy ember beront a sötétségbe, és azt kérdezi: „Megmondjam az igazságot?” – így replikázna Őe Kenzaburo Futball-lázadás című Nobel-díjas regényének (1994) szereplő, Szellemi atyjuk is arról hités, hogy kimondja a maga igazságát. A történet most meglepetlen magyar fordítását megjelentetésnek szánta Uhar Judit, a fordító, aki egy személyben kiadja is, és segít, szponzorál, a japán nagykövetség, a Külkereskedelmi Főiskola Keleti Kommunikációs és Továbbképző Intézete meg a Japan Coop Kft.

Őe Kenzaburo: Ma is harcol az atomfegyverek ellen
Hucran Tolban felvétel

nen terjedt tovább a szomszédos országokba. Miután megkaptam a Nobel-díjat, egy évig tanítottam Princetonban. A japán értelmiségiről tartottam előadásokat. Az amerikai diákok csodálkoztak, hogy Japánban is vannak intellektuálisok, de 56-ról és Lukács Györgyről hallottak.

– Hogyan indult el a pályán?

– Francia szakos voltam az egyetememen. Nagyon szerettem és szeretem ma is a francia irodalmat. Fiatal koromban, amint mondtam, főként Sartre foglalkoztatott, a professzorom viszont a XVI. századot szerette a legjobban. Rabelais volt a kedvence, lefordította japánra a *Gargantua és Pantagruel* történetét. *Montaigne*-t, és megtanított arra, mit jelent a XVI. századi és a későbbi humanizmus. En is elkezdtem Rabelais-val foglalkozni. A professzoromtól kaptam az első batoritásokat az írásra is.

– Mit szolt a professzor az ön Sartre-korszakához?

– Előadta, és azzal nyugtáztam: *Sartre megmondta, hogy az egzisztencializmus humanizmus*. Sartre itt Hirosumáról, ezzel is nagyon hatott rám. Később én is megírtam a *Hirosumai jace* ter, és noha nagyon szeretem a francia kultúrát, Franciaországot, nem utaztam oda, amikor *Chirac* elnök engedélyezte a tenger alatti francia nukleáris kísérleteket. *Claude Simon*, akit igen sokra becsülök, éppúgy, mint például *Le Clézio*, megírta a *Le Monde*-ban azért, mert visszautat-

sítottam a meghívásukat, én meg válaszoltam neki. Nem Franciaországgal volt bajom, hanem a francia atomrobbantásokkal.

– Mi érdekelt mint író ebben a zürzavaros világban?

– Ma is harcolok azért, hogy betiltsák az atomfegyvereket. A nukleáris fenyegetés meg mindig nem múlt el, itt, Kelet-Európában sem. Van egy beteg fiam, aki nagyon fontos nekem. Sokat toprengek azon, hogyan lehet megtartani a családot, mi a szerepe ebben a nevelésnek. En mindig családban gondolkodom.

– A Futball-lázadás is családregény. Szóval én is japán történetét fogja át, két fiver és egy sróp szerelem története.

– Japánban nagy hagyománya van az éntegénynek. En is a családomra alapoztam a könyvemet, de belőle kiindulva egy új, képzeletbeli világot építettem fel.

– Kiket érez közel magához a világirodalomban?

– Szeretem az amerikai és a német irodalmat. *Faulkner*, *Günter Grass*, hogy csak két író említsek.

– Günter Grass-szal folytatott levelezést ki is adta.

– Húsz éve egyetértünk abban, hogy harcolnunk kell az antidemokratikus mozgalmak ellen, amelyek mindenütt előfordulnak.

Ferch Magda

Japanológusok Mátlyásföldön

Méltó módon avatták fel a mátlyásföldi Diósy Lajos utcában az egykori Rákóczi Ferenc katonai középiskola kívül-belül felújított épületébe települt Külkereskedelmi Főiskolát Augusztus 27-30-ig - többek között - ezen a helyszínen tartotta 8. konferenciáját az Európai Japanológusok Szövetsége, angol nyelvű rövidítéssel, az EAJJS. A háromévente megrendezésre kerülő esemény eddigi helyszíneit ismerve (Oxford 1973, Zürich 1976, Firenze 1979, Hága 1982, Párizs 1985, Durham 1988, Berlin 1991, Koppenhága 1994/ bizony nem kis elismerés Budapest kiválasztása. Előzmenyeiről Dr. Hidasi Judit nemzetközi igazgató, a Szervezet vezetőségének tagja elmondta, hogy a Keleti Kommunikációs és Továbbképző Intézet eddig kivívott nemzetközi hírneve segítette a döntéshozókat Budapest kiválasztásában. Az Intézet nem is annyira Japán nyelvtörténetét, történelmét, mint inkább társadalmi változásait kutatja kimagasló eredményességgel. A nemzetközi szervezet tagsága 7-800 fő. A világ minden részéről mintegy 400 személy érkezésére számítottak. Legnagyobb meglepetésükre már az első napon 500 regisztráció történt, ha pedig a kísérőket is hozzászámítják, a résztvevők száma a 700-hoz közelít. Ebben a tekintetben már csúcspont állították fel. Különös jelentőséggel bír a szervezők számára az a tény, hogy a mátlyásföldi épületbe történt beköltözésük tette lehetővé a konferencia magas színvonalú megrendezését. És valóban, az ember csak amul, ha körülnéz, ha pedig először van itt,

sem is sejt, hogy milyen események zajlottak negyven esztendővel ezelőtt a felújított falak között. Kovacs Attila polgármester nem véletlenül utalt köszöntőjében az épület előéletére, hogy 1956-ban az orosz megszállók először ide hozták Nagy Imrét és társait a jugoszláv követsegről, majd innen tovább Romániába. A forradalom leverése után a Szovjet Hadsereg Déli Hadseregsoportjának Foparancsnoksága fészkelte be magát az épületbe egészen 1991 júniusáig. A számunkra el nem felejthető múlt mellett a résztvevők figyelmet ezekben a napokban a szekcióülések témaköréinek jövőre vonatkozó kérdései is (Antropológia és szociológia, Vallás és szellemtörténet, Urbanisztika és környezet, stb.) legalább ilyen mértékben foglalkoztatják. A konferenciát üdvözölte Góncz Árpád társasági elnök. A plenáris ülés foeladója a nemzetközi híru Őe Kenzaburo Nobel-díjas író volt.

Lapzártakor még nem álltak rendelkezésünkre a látogatók számáról, véleményéről szóló végleges összefoglalók, de egy mar most biztos: Magyarország, Budapest, a XVI. kerület és benne Mátlyásföld kitörtölhetetlenül rögzült az EAJJS tagok emlékezetében. És ez még csak a kezdet. Amikor hat évvel ezelőtt azon a júniusi estén néhány szemtanú voltunk az utolsó szovjet katonai jármű tavozásának, algha gondoltuk, hogy a jövő ilyen pozitív változásokat is tartogat számunkra. Jó, hogy így történt.

Szakács Gabor

Az ember, aki kimondja az igazságot

Őe Kenzaburó Nobel-díjas író Budapesten

„Ha egy ember, aki kimondja az igazságot, tovább tud élni anélkül, hogy bárki megölte volna, az egyik igazságot követelt volna el, vagy akár visszavonásig szírienszerűen levisz valahol belőle, az általa kimondott igazság, ahogy ezt értem, sem más, mint: van a túlnéptelenség, kiérvényesül az igazság. – Akkor mi lesz az úton? Az általuk megírt regényekben a hősök kimondják az igazságot, és utána tovább élnek. – A hősök? – A legjobban, amivel találkoztam lehet ez regényben az az, hogy egy ember berögt a szótársába, és azt kérdezi: „Meggondná az igazságot?” Így replikáznak Őe Kenzaburó *Futball-lázadás* című Nobel díjas regényében (1994) szereplő. Szellemi utasítás, arról hiszem, hogy kimondja a maga igazságát. A kötet most megjelent magyar fordítást megjelentek szánta *Udvar Judit*, a fordító, aki egy szemében kiadó is, és segíti szponzorát, a *Japán Nagykövetséget, a Külkereskedelmi Főiskola Képzési Központját és a Többkörös Intézetet* meg a *Japán Coop Kft*.”

Őe Kenzaburó: Ma is harcolok az atomfegyverek ellen

Havran Zoltán felvételén

nen terjedt tovább a szomszédos országokba. Mutasd megkaptam a Nobel-díjat egy évig tartottam Princetonban. A japán értelmiségről tartottam előadásokat. Az amerikai diákok csodálkoztak, hogy Japánban is vannak intellektuális, de 50-rol és Lukacs Györgyvel hallottak.

– Hogyan indult el a pályán? – Francia szakos voltam az egyetemem. Nagyon szerettem és szereltem ma is a francia irodalmat. Fiatal koromban, amint mondtam, főként Sartre foglalkoztatott, a professzorom viszont a XVI. századot szerette a legjobban. *Rabelais* volt a kedvencem. Jelöltetted a japánra a *Gargantua és Pantagruel* sokat idézte *Montaigne-t*, és megintantott arra, mit jelent a XVI. századi és a későbbi humanizmus. En is elkezdtem Rabelais-t foglalkozni. A professzoromtól kaptam az első batoritásokat az írásra is.

– Mit szőtt a professor az ön Sartre-korszakához?

– Elfogadta, és azaz nyugtatja, Sartre megmondta, hogy az egzisztencializmus humanizmus. Sartre itt Hirosumáról, ezzel is nagyon hatott rám. Később én is megírtam a *Hirosumai füzetet*, és néha nagyon szeretem a francia kultúrát, Franciaországot, nem igazán érdekel, amikor *Chirac* elnök erekeskészte a tenger alatti francia nukleáris kísérleteket Claude Simon, akit igen sokra becsülök, éppúgy, mint például *Le Clézio*t, megírta a *Le Monde*-ban azért, mert vissza-

stítottam a meghívásukat, én meg válaszoltam neki. Nem Franciaországgal volt bajom, hanem a francia atomrobbantásokkal.

– Mi érdekli mint író ebben a zűrzavaros világban?

– Ma is harcolok azért, hogy beültsék az atomfegyvereket. A nukleáris fenyegetés meg mindig nem múlt el, itt, Kelet Európában sem. Van egy hely, Japán, aki nagyon fontos nekem. Sokat foglalkoztam a családom, mi a szerepe ebben a nevelésben. Én mindig családban gondolkodtam.

– A Futball-lázadás is családregény. Szóval én és a japán történetet fogja át, két fiver és egy szép szerelm története.

– Japánban nagy hagyománya van az eregénynek. Én is a családomra alapoztam a könyvemet, de belőle kiindulva egy új, keletkezési világ építését fel-

– Kiket érez közel magához a világirodalomból?

– Szeretem az amerikai és a német irodalmat. Faulstich, Günter Grass, hogy csak két nevet említek.

– Günter Grass-szal folytatott levelezést ki is adta.

– Húsz éve beszéltem ahban, hogy harcolniuk kell az antidemokratikus mozgalmak ellen, amelyek mindenütt előfordulnak.

Felkelt Magda

– Lehet, ma fontos az irodalom az embereknek?

– Ma, az ideológiától a marxizmus, leninizmus, maoizmus halála után különösen fontos. Japánban ugyan a fiatalok keveset olvasnak, de az se baj, ha nem lesz tömeges, a jó irodalomból. Elég, ha megmarad egy kicsi, de hűséges olvasótábor.

– Megváltozott az élete a Nobel-díj átvétele után?

– Nem. Ha honlapra vagy új csapatok Londonban, de az után minden újra elkezdődött. A családommal visszavonultam.

– Több?

– Japánban nem, de amerikai és mások egyetemeken gyakran adok elő irodalmat és legújabb közéleti témákról.

– Valóban olyan titokzatos ország Japán, amilyennek hiszik?

– Japán meg mindig titokzatos, sok kátokezeszetű. Ma a japánok nehezen nyitnak meg idegenek előtt. De jó beszélgetniük kell egymással, meg kell érteniük. Én is a gazdaságunk. De jó kapcsolatotok a kelet felé építünk. Európában a nagyvilágban. Emlékszem, Japán elmentem, nem lesz jó. Aztán jöttam el, és a konferenciára, hogy ezáltal is előmozdíjam.

A főiskola bejárata

Japanológusok Mátyásföldön

Méltó módon avatták fel a mátyásföldi Drósy Lajos utcában az egykori Rakoczi Ferenc katonai középiskola kívül-belül felújított épületebe települt Külkereskedelmi Főiskolát. Augusztus 27-30-ig - többek között - ezen a helyszínen tartotta 8. konferenciáját az Európai Japanológusok Szövetsége, angol nyelvű rövidítéssel, az EAJIS. A háromnapos megrendezésre került események eddigi helyszíneit ismerve (Oxford 1973, Zürich 1976, Firenze 1979, Bérga 1982, Párizs 1985, Durham 1988, Berlin 1991, Kopenhagen 1994) bizony nem kis elismerés Budapest kiválasztása. Előzmenyeiről Dr. Hidas Judit nemzetközi igazgató, a Szervezet vezetésének tagja elmondta, hogy a Keleti Kommunikációs és Továbbképző Intézet eddig kivívott nemzetközi hírneve segítette a döntéshozókat Budapest kiválasztásában. Az Intézet nem is annyira Japan nyelvtörténetét, történelmét, mint inkább társadalmi változásait kutatja kimagasló eredményességgel. A nemzetközi szervezettel tagsága 7-800 fő. A világ minden részéről mintegy 400 személy érkezésére számítottak. Legnagyobb meglepetésükre ma az első napon 500 regisztráció történt, ha pedig a kísérőket is hozzászámítjuk, a résztvevők száma a 700-hoz közelít. Ebben a tekintetben már csúcsot állítottak fel. Különös jelentőséggel bír a szervezők számára az a tény, hogy a mátyásföldi épületbe történt beköltözésük tette lehetővé a konferencia magas színvonalú megrendezését. És valóban, az ember csak amul, ha körülnéz, ha pedig először van itt,

nem is sejt, hogy milyen események zajlottak negyven esztendővel ezelőtt a felújított falak között. Kovacs Attila polgármester nem véletlenül utalt köszöntőjében az épület előéletére, hogy 1956-ban az orosz megszállók először ide hozták Nagy Imrét és társait a jugoszláv követsegről, majd innen tovább Romániába. A forradalom leverése után a Szovjet Hadsereg Deli Hadseregcsoportjának fopatanisnoka fejlesztette be magát az épületbe egészen 1991 júniusáig. A számunkra el nem tekinthető mellett a résztvevők figyelmét ezekben a napokban a szkepticusok témakörének jövőre vonatkozó kérdései is (Antropológia és szociológia, Vallás és szellemtörténet, Urbanisztika és környezet, stb.) legalább ilyen mértékben foglalkoztatják. A konferenciát udvozolta Gionz Árpád köztársasági elnök. A plenaris ülés főelőadója a nemzetközi hírű Őe Kenzaburo Nobel-díjas író volt.

Lapzártakor meg nem álltak rendelkezésünkre a látogatók számáról, véleményéről szóló végleges összesítések, de egy ma most biztos Magyarországon, Budapest, a XVI. kerület és benne Mátyásföld kitorolhatatlanul rogzult az EAJIS tagok emlékezetében. És ez meg csak a kezdet. Amikor hat évvel ezelőtt azon a júniusi estén néhányan szemtanúi voltunk az utolsó szovjet katonai jarmu távozásának, aligha gondoltuk, hogy a jövő ilyen pozitív változásokat is tartogat számunkra. Jo, hogy így történt.

Szakács Gabor

Oe Kenzaburo az Európai Japanológusok Szövetsége 8. konferenciájának nyitó plenáris ülésén 1997. augusztus 27-én angol nyelven tartott előadást a Japanológia fejlődéséről, amelynek írott változatát a szerző szíves engedélyével itt közöljük.

A Novelist's Response to the New Wave of Japanese Studies

Kenzaburo Oe

I am happy to have been invited to talk to you at this convention of the International Association of Japanese Studies in beautiful Budapest. Assembled here to present their opinions at this epoch-making event are specialists from diverse nations, whose interests cut across a wide spectrum of research on Japan. As a Japanese who is, to some specialists, a subject of their study, and as an intellectual who can, in turn, make their research a subject of his study, I cannot help but be positively interested in this splendid gathering of minds.

I spent my childhood during World War II, and my boyhood years after that, in a deep forest village on the smallest of the four main islands of Japan, indeed a peripheral region, as far as the cultural sphere that centred around Tokyo was concerned. Yet child as I was in my native village, I was already familiar with the name of Nagy János, Hungary's popular folk hero. Which evidences the fact that Japanese people, in the process of modernization, had thoroughly oriented their antennas toward the cultures of every region of the world, and that the fruits of their efforts reached not only well-to-do families in the big cities but even poor boys like me living in remote areas of the country.

Not very long ago, a superb Japanese translation of representative stories selected from Professor Ortutay Gyula's three-volume compilation of *Hungarian Folktales* came out. Reading it, I reconfirmed that my childhood understanding of János, which I had gained through coming across a book of Hungarian folklore adapted for Japanese children had not been wide of the mark.

János was a child about my age then, and I especially liked the story in which he, encouraged by the piglet he lovingly tends to, climbs a tree that reaches to the heavens – *Égig érő fa*, I believe the tree is called – to rescue a princess whom a dragon had stolen away. I found the story intriguing, probably because János impressed me then as a "trickster", although the term "trickster" itself was yet unfamiliar to me.

A small helpless individual, who even appears ridiculous, overturns a world and its social system established upon colossal authority, and subsequently opens the door to something completely new. This is the role of the trickster, his primordial mode of behaviour as in the world of myths. And it is to the trickster that I have always been attracted. Let me explain why.

I have lived through a period in Japanese history in which the emperor reigned supreme, wherein the emperor system, politically and culturally, had absolute control over the lives of the Japanese people. At school, children were indoctrinated to believe in Japan's ultra-nationalism. Never were we allowed to question the thought and system that held the emperor to be a deity. I presume most children had their doubts, but stifled as I was, I longed to somewhere find a loophole, a path to take me to a place where I could dream and breathe some air of freedom. Then, upon encountering János,

I became aware of the existence of a trickster in the oral tradition of my native village too, an interesting trickster about whom standard Japanese taught in the classrooms had nothing to say. As I look back, I can clearly say that my literature has been that of a quest for this trickster-image of man and a world that he shapes.

Much as I was attracted to János, I was at the same time, an honour student in the school that taught me to believe in ultranationalism. And I must admit that I had worshipped the emperor, believing him to be a god.

The absolute emperor system posed a serious problem not only for children, but for grown-up Japanese as well, especially for those intellectuals who witnessed Japan's defeat in the war as specialists on European academia. One such specialist was Maruyama Masao, an academic whom Japanologists might regard world over as the most erudite scholar on the history of political thought and I want to quote his frank comment on his own treatise, *Logic and Psychology of Ultranationalism*, a work published only one year after the war. Maruyama wrote:

"Its objective value apart, the treatise was a landmark in my 'own history', in that it put an end to my 'reverie-like thoughts' of Emperor Hirohito and the modern emperor system I had contemplated since my middle school days. After the defeat in the war, I spent half a year agonizing over it, and *at long last* arrived at the conclusion that the emperor system was a fatal obstruction to the free character formation of Japanese – the formation of people who are able to judge and act according to their conscience, and thereby take responsibility for their actions, in other words, a type of people with behavioural patterns *opposite* those of humans who depend on the *indulgence* of others".

There is a twenty-year difference between Maruyama and me. Maruyama was born in 1914, and I, in 1935. Now, the question is, are Japanese who were born twenty years after me, those presently in their forties and who now occupy pivotal positions in their society, a new generation of Japanese who personify "emancipation from the *mana* – that is to say the divine, magical power" of the emperor system? I have to confess that my doubts grow stronger with each passing year. The magical power of the emperor system, its *mana*, lives on largely because of ambiguity in Article I of Japan's Constitution promulgated soon after Japan's defeat in the war. Article I reads: "The Emperor shall be the symbol of the State and of the unity of the people, deviring his position from the will of the people with whom resides sovereign power". Specifically, it is in the word *symbol* that the ambiguity lies. I hope that European students of Japan, when examining Japanese politics, society, and culture, will spotlight the *mana* that lives on in the nation. This is a subject about which critical research outside of Japan can produce eye-opening results. I also await the arrival of young Japanese researchers who, from within Japan, would conjoin their efforts with those of researchers outside, and would examine, without fear this *mana* which links the mentalities of pre-1945 Japanese with those after 1945 in the depth of their consciousness.

In July this year, two leading specialists on Japan, Harry Harootunian and Naoki Sakai, presented some radical opinions that covered broad areas of Japanese studies in the United States, (*Shiso*, 1997, July). Their discussion featured indictments to the

effect that Japanese studies in America lacks theory, that it is not worthy of being called cultural studies, and that authorities in the field suppress the turn of the young minority in such directions. I would like to summarize and comment on several topics that especially interested me.

Harootunian and Sakai claim that studies on Japan conducted by American researchers through the war years and the post-war years were but an observation of natives living on a fieldwork sight called Japan. They say these researchers studied Japan to first serve the interests of their own country, which was to provide information about a nation with whom they were at war, and later to serve the interest of American industry. Their attitude, they say, was that of *missionaries* who looked upon cooperating Japanese researchers as mere providers of information, or as younger brothers lending a hand, rather than as equal partners in a joint endeavour. When conducting research, the relationship between American scholars of Japanese studies and their Japanese counterpart was of a complementary nature, with both sides accepting a non-competitive division of labour. Which, in a nutshell, is to say that Japanese researchers did not engage in independent work.

I do not think that this criticism applies to all Japanese studies in the United States. The work of historian Tetsuo Najita and literary theorist Masao Miyoshi, to name a few, has actively overcome this criticism. Such scholars have called for direct dialogue with intellectuals in Japan, and their efforts have been rewarded in the form of much excellent research which has produced remarkable results.

Harootunian and Sakai's criticisms however, hold true in many respects. And one such criticism pertains to the process in which Japanese studies in both America and Japan is conducted, their complementary nature wherein both look in the same direction, and the division of labour in which mutual criticism is non-existent. Harootunian and Sakai's criticism on this point directs me to think in the following terms.

The 1990s in Japan is a decade in which we witness the rise of neo-nationalism as a political and social phenomenon. Its emergence can be seen culturally as well, as is evidenced in the government's direct intervention in educational matters. The past half century after the war has been a time in which the Japanese people have combated recurring reactionary movements and succeeded in steadily nurturing an attitude that admits past wrong-doings committed in the process of the nation's modernization. That is to say, the majority of the Japanese people have upon reflection come to admit to the evils the nation perpetrated against their Asian neighbours, and believe in compensating them. They feel the same towards the people of England and Holland and other European countries, who are indicting Japan for maltreatment of their prisoners of war. However, an ideology that aspires to negate all such reflection is gaining momentum, one accusing such reflection as stemming from, in their terminology, a *self-persecuting view of history*.

Advocates of this neo-nationalist movement conspire to deny if not at least mitigate, the historical facts on the Nanking Massacre and Korean comfort women. They turn a deaf ear to the legitimate protests from Asia. Important to them is conformity within the nation's boundaries – conformity that they establish among themselves and their

supporters who, like them, will not listen to voices from outside. They firmly believe that the absolute emperor system is on their side, and that it lives in the deep psychology of Japanese. I call this neo-nationalism of theirs an "ideology of isolation".

There is a convention report titled "Japan 2000", which is a compilation of treatises by several leading Japanologists who took part. Harootunian and Sakai criticize this report as a product of latent racial animosity. Indeed, apparent throughout the report is an attitude which, through an ideology that claims America to be the only superpower in the world, would not accept dialogue with Japanese or welcome mutual criticism. I cannot help but detect in it the forming of another "ideology of isolation". It is a fact that both sides of the Pacific are turning a cold shoulder to each other, but what is happening, actually, is a complementing of each other, with the same mentality at work in dividing labour. Piece together the result of such labour, and you have the image of the internationally isolated and inscrutable Japanese. That's the story line. Harootunian and Sakai label Japanese studies in America today as lacking methodology in terms of theory, and that it is devoid of perspective as a cultural studies discipline. This means that Japanese studies lacks the methodology with which to establish intercourse with the different fields it comes in contact with.

An open, common language is necessary for researchers to engage in active world-wide communication. And the breakdown in communication in Japanese studies attests to the fact that such a language has yet to be created.

Nevertheless the fact that such criticism of Japanese studies has come from scholars in America with long years of experience as educators implies a hope for the emergence of young researchers who would break through the dead end the study has come to. However, considering the fact that there are young specialists in the field already, I think I hear in their criticism a voice calling out to the powers-that-be to no longer fight the tide of change, and to give way to the young researchers.

From the outset, Japanese studies in Europe has had a different motive and background from that in America and as I stand here now before so many European researchers, I have a premonition that the new wave of change will come with a greater certainty than in America. Perhaps that change is already taking place. I see, in Europe with its innate diversity, a situation in which further diversification is possible, one which does not run contrary to the movements of unification being tested in various areas. I have great expectations for the new, rising wave of Japanese studies cradled in this kind of environment. And very soon, there will be a productive meeting of the new waves that should form in Europe and America.

And I am sure that the new wave of Japanese studies by Japanese, which will be neither isolationist, nor complementary to that of researchers of other nations, nor a product of divided labour, will play its part, too, in the open current of exchange.

A comment I made fifteen years ago in what was West Germany then, is still sometimes quoted against me. A Japanologist, who happened to be a translator as well, asked me, in front of a TV camera if I was happy to have my works introduced to a foreign readership. Reacting to what I felt to be his *missionary* attitude, I inadvertently replied in the negative, that I did not, personally, consider translations of my works important. This turned out to be a scandal, for which I was duly punished.

Had I been able to restrain myself, I would have elaborated and said, "For a person like myself who embarked on his literary career by studying foreign literature, attaining a foreign readership is a dream come true; and certainly, I enjoy reading my works in translation. But when I write, I write with the hope that many of my contemporary compatriots would read my work. Because I wish to do what little I can to change the social and cultural situation of my country."

However, were someone to ask me the same question now, I would reply in the following manner, bearing Harootunian and Sakai's criticisms in mind. "I do not want my novels to be a substitute informant for those who come to study the natives of Japan. I hope that the work of the foreign researchers who study my novels will be stimulating to researchers in other disciplines too, and that it will serve in their reflecting upon their own society and people. I would like it even more if their work would stimulate Japanese researchers to reevaluate Japanese society and culture. I should then feel that I as a writer, was a part of Japanese studies as a cultural studies discipline in its truly universal sense."

This ambition of mine is indeed a great ambition. It is an ambition probably no Japanese writer has ever had. And I would be the first one to harbour doubts as to whether my works have the power to bring about the results I long for.

However, I have been a keenly interested reader of literatures of the world, and as such, I have always aimed to read European, American, Latin American, African, and Asian literature with the attitude required of the researchers I have just mentioned. In fact that is how I searched for a methodology to create my own literature, and how I endeavored to confirm my way of living as a Japanese, as well as delve into questions pertaining to the soul.

Although I write in Japanese, a rather isolated language, as a writer, I have always wanted to be a part of the literature of humankind that can be examined and discussed comprehensively as a cultural studies discipline, and this to be done through a universal theory.

Moreover, the work of researchers in other countries who make this possible has to be something that liberates the researchers themselves on the common intellectual ground of their own country. It is when these two wishes of mine see fulfilment, synchronically, that a Japanese writer and a foreign researcher of Japanese studies - a Hungarian researcher for example - can jointly participate in the enterprise of constructing a future for this planet.

I have never related my dream in so frank a manner as today. Years of bitter experience tell me that it is a hard dream to realize. Still, I have come here to Budapest, encouraged by who else but Nagy János, to tell you about this dream of mine. János repeatedly encounters Herculean difficulties, but he perseveres with his free spirit of imagination. He finally succeeds in rescuing the princess, and emerges from a bottomless fountain, with a chest containing the princess's ring and her garments.

And thus today, as I stand at the threshold of my twilight years, I have happily related to you, with fond, unforgettable memories, the magnetic charm of the trickster I learned of as a child.

With all my heart I hope this convention will be a great success. Thank you.

K E L E T I F Ü Z E T E K

s o r o z a t e d d i g m e g j e l e n t k ö t e t e i :

Sorozatszerkesztő: **Hidasi Judit**

- Székács Anna **Hangarii Jijo** (1990) (Magyar országismeret japán nyelven)
Osváth Gábor **Koreai hangok és betűk** (1990)
Nyárádi – Chen **Bevezetés a kínai üzleti nyelvbe** (1991)
Osváth Gábor **Külgazdasági olvasókönyv koreai nyelven** (1991)
Hidasi Judit **Japán nyelvkönyv kezdőknek** (1991)
Hidasi Judit **Magyar-japán külgazdasági kifejezés- és szógyűjtemény** (1993)
Faludi Péter **Korea története I.** (Az ókortól 1945-ig) (1993)
Nyárádi Gáborné **Külgazdasági sajtószemle kínai nyelven** (1993)
Hidasi Judit **Japán-magyar külgazdasági kifejezés- és szógyűjtemény** (1993)
Osváth Gábor **Magyar-koreai igei vonzatszótár** (1993)
Koós Péter **Japán jelszótár** (1994)
Kondo – Sato – Székács **Kanji gyűjtemény kezdőknek** (1994)
Bányai – Kondo – Nagy – Chong **Japán-magyar kisszótár** (1995)
Hidasi Judit (ford.) **Bevezetés a japán nyelvtanba** (1995)
Osváth Gábor **Koreai nyelv alapfokon I.** (1995)
Hidasi Judit (ford.) **Bevezetés a japán szókészletbe** (1995)
Fendler Károly **Korea története II.** (1945-től napjainkig) (1996)
Osváth Gábor **Koreai nyelv alapfokon II.** (1996)
Hidasi Judit **Japán nyelvkönyv kezdőknek** (átdolgozott kiadás) (1996)
Park – Hidasi – Osváth – Szigeti **Magyar-koreai társalgási zsebkönyv** (1997)

Előkészületben:

- Nyárády Gáborné **Üzleti kommunikáció kínai nyelven**
Németh Pál **Szöveggyűjtemény az arab nyelv oktatásához**
Tálás Barna **Kínai gazdasági fejlődése a XX. sz. utolsó dekádjában**
Sato Noriko **Japán társalgás**

Oe Kenzaburo
magyarul megjelent írásai:

Mint egy állatot...

(Shūku) *Modern Japán Elbeszélők*,
ford. Hani Kyoko és S. Holti Mária,
Európa, 1967 (459-488. old.)

Birkaemberek

(Ningen no hitsuji) ford.: Vihar Judit
Nagyvilág, 1968/12
(1763-1772. old.)

Szabad tengerjárók szövetsége

(Kosui wa wagatamashi ni oyobi...)
ford. Kalmár Éva,
Nagyvilág, 1995/11 (1666-1679. old.)

Különös munka

(Kimyo na shigoto) ford. Vihar Judit
Nagyvilág, 1994/12
(970-980. old.)

Futball 1860-ban

(részlet a Mannen gan'en no
futtoboru c. regényéből) Vihar Judit,
Nagyvilág, 1995/3 (208-221. old.)

Levelváltás Günter Grass-szal
Népszabadság, 1995/augusztus 9. (6-7. old.)

Futball-lázadás

regény, ford. Vihar Judit,
(magánkiadás Oe Kenzaburo Budapesti
látogatása alkalmából) 1997.